

Özgür KUBUŞ(*)

Hızır ÇANDİK(**)

Y. Nilgün YILMAZ(***)

İŞTİRAK HİSSELERİ, KURUCU SENETLERİ, İNTİFA SENETLERİ ve RÜÇHAN HAKKI SATIŞLARINDAN DOĞAN ZARARLARIN İNDİRİMİ

*DEDUCTION OF LOSSES MADE DUE TO SALES OF SUBSIDIARY SHARES,
FOUNDER'S SHARES, PREFERRED SHARES AND STOCK RIGHTS*

ÖZ

İştirak hissesi, kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan hakkı satış işlemlerinde ortaya çıkan kazancın %75'i Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 5/1-e maddesi uyarınca vergiden istisnadır. Söz konusu satış işleminden zarar doğması halinde ilgili zararın kurumlar vergisi matrahının tespitinde matrahtan indirilip indirilemeyeceği konusunda anılan Kanun'da açık bir hüküm bulunmamakta olup, uygulamada konuya ilişkin farklı görüşler bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gayrimenkul ve iştirak hissesi satış istisnası, gayrimenkul ve iştirak hissesi satış zararı, kurumlar vergisinden istisna faaliyet

ABSTRACT

According to article 5/1-e of Corporate Tax Law, 75% of income derived from the sales of immovables, subsidiary shares, founder's shares, preferred shares and stock rights is exempted from corporate tax. Whilst there is no provision with regard to what happens if a loss occurs as a result of the sales, or whether expenses can be deducted if this exemption is not applied, there are different opinions on this issue.

Keywords: Exemption of sales of immovable and subsidiary shares, loss of sales of immovable and subsidiary shares, activity exempted from corporate tax

(*) Vergi Müfettişi

(**) Vergi Müfettiş Yardımcısı

(***) Vergi Müfettiş Yardımcısı

1- GİRİŞ

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu 5/1-e maddesinde taşınmazlar, iştirak hisseleri, kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan hakkı satış kazançlarının %75'i kurumlar vergisinden istisna olup, kurumlar vergisi beyannamesinde "Zarar Olsa Dahi İndirilecek İstisna ve İndirimler" bölümünün 38. satırına yazılarak kurumlar vergisi matrahından indirimi kabul edilmektedir.

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 5/1-e maddesine ilişkin kanun gerekçesinde istisnanın amacının; kurumların bağlı değerlerinin ekonomik faaliyetlerde daha etkin şekilde kullanılmasına olanak sağlanması ve kurumların mali bünyelerinin güçlendirilmesi olarak açıklanmıştır.

2- İŞTİRAK HİSSESİ, KURUCU SENEDİ, İNTİFA SENEDİ, RÜÇHAN HAKKI NEDİR?

İştirak hissesi; işletmenin doğrudan veya dolaylı olarak diğer şirketlerin yönetimine katılmak üzere edildiği hisse senedi veya ortaklık payıdır. Kurucu Senedi; sermaye payını temsil etmeyen, yönetime katılma hakkı vermeyen fakat şirket karına iştirak hakkı veren hisse senetleridir. İntifa Senedi; kişilerin alacakları veya hizmetleri karşılığı çıkarılan ve ortaklık hakkı sağlamayan hisse senetleridir. Rüçhan Hakkı; anonim şirketlerin sermayesini artırmaya karar vermesi durumunda şirket ortaklarının artırılan sermaye tutarıyla orantılı olarak sahip oldukları yeni hisse alma haklarıdır.

3- İŞTİRAK HİSSESİ, KURUCU SENETLERİ, İNTİFA SENETLERİ ve RÜÇHAN HAKKI SATIŞINDAN KAZANÇ DOĞMASI HALİNDE %75'LİK İSTİSNANIN UYGULANMASI

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendine göre, kurumların en az iki tam yıl süreyle aktiflerinde yer alan taşınmazlar ve iştirak hisseleri ile aynı süreyle sahip oldukları kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan haklarının satışından doğan kazançların %75'lik kısmı kurumlar vergisinden istisna edilmiştir.

Bu istisna, satışın yapıldığı dönemde uygulanır ve satış kazancının istisnadan yararlanan kısmı satışın yapıldığı yılı izleyen beşinci yılın sonuna kadar pasifte özel bir fon hesabında tutulur. Ancak satış bedelinin, satışın yapıldığı yılı izleyen ikinci takvim yılının sonuna kadar tahsil edilmesi şarttır. Bu süre içinde tahsil edilmeyen satış bedeline isabet eden istisna nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler ziyaa uğramış sayılır.

İstisna edilen kazançtan beş yıl içinde sermayeye ilave dışında herhangi bir şekilde başka bir hesaba nakledilen veya işletmeden çekilen ya da dar mükellef kurumlarca ana merkeze aktarılan kısım için uygulanan istisna dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler ziyaa uğramış sayılır. Aynı süre içinde işletmenin tasfiyesi (bu Kanun'a göre yapılan devir ve bölünmeler hariç) halinde de bu hüküm uygulanır.

Bedelsiz olarak veya rüçhan hakkı kullanılmak suretiyle itibarî değeriyle elde edilen hisse senetlerinin elde edilme tarihi olarak, sahip olunan eski hisse senetlerinin elde edilme tarihi esas alınır.

Devir veya bölünme suretiyle devralınan taşınmazlar, iştirak hisseleri, kurucu senetleri ve intifa senetleri ile rüçhan haklarının satışında iki yıllık sürenin hesabında, devir olunan veya bölünen kurumda geçen süreler de dikkate alınır.

Menkul kıymet veya taşınmaz ticareti ve kiralanmasıyla uğraşan kurumların bu amaçla ellerinde bulundurdıkları değerlerin satışından elde ettikleri kazançlar istisna kapsamı dışındadır.

İstisnanın uygulamasına ilişkin açıklamalar Kurumlar Vergisi Genel Tebliği 5.6 bölümünde ayrıntılı olarak açıklanmış olup, burada ise biz konuyu sayısal bir örnek ile detaylandırmak istiyoruz.

Örnek: (A) Kurumu 2009 yılında 200.000 TL bedelle iktisap ettiği iştirak hisselerini 2012 yılında 1.200.000 TL'ye vadeli olarak satmıştır. Mükellef kurum kazancın %75'ini özel bir fon hesabına almış olup, satışa ilişkin tahsilat 2012 yılında 500.000 TL, 2013 yılında 400.000 TL, 2014 yılında 100.000 TL, 2015 yılında 200.000 TL olarak yapılacaktır.

Kurumun yararlanabileceği istisna tutarını hesaplayalım.

Kurumlar Vergisi Kanunu 5/1-e maddesine göre; iştirak hisselerinin satışı 2012 yılında yapıldığından en az iki yıl elde tutma şartı sağlanmaktadır,

Satış bedelinin tamamının, satışın yapıldığı yılı izleyen ikinci yılın sonuna kadar tahsil edilmesi gerekmektedir. Mükellef kurum bu süre içinde satış bedelinin tamamını tahsil edemediğinden 2015 yılında tahsil edilen 200.000 TL'ye isabet eden kısmı için istisnadan yararlanması mümkün bulunmamaktadır.

Bu durumda istisnadan yararlanılacak tutar aşağıdaki gibi hesaplanacaktır.

Kurum Kazancı : 1.200.000-200.000= 1.000.000 TL

Kazancın İstisnadan Yararlanabileceği Kısmı: 1.000.000 TL x %75= 750.000 TL

Kurum 2015 yılında tahsil ettiği 200.000 TL için istisnadan yararlanamayacağı için bu kısma isabet eden tutar;

1.200.000 TL'lik tahsilatta yararlanabileceği istisna tutarının 750.000 TL olduğuna göre 1.000.00 TL'lik tahsilatta istisna tutarı 625.000 TL olarak hesaplanır.

Buraya kadar yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere kurumların 5/1-e istisnasından yararlanmaları;

- İstisnaya konu edilen kıymetlerin en az iki tam yıl kurum aktifinde kayıtlı olması,
- İstisnadan yararlanılan kısmın satışın yapıldığı yılı izleyen beşinci yılın sonuna kadar pasifte özel bir fon hesabında tutulması,
- Menkul kıymet ve taşınmaz satışı ve kiralanması faaliyetiyle uğraşılması,
- Satış bedelinin satışın yapıldığı yılı izleyen ikinci takvim yılının sonuna kadar tahsil edilmesi şartlarının birlikte gerçekleşmesi halinde mümkündür.

4- İSTİSNAYA KONU EDİLEN İŞTİRAK HİSSESİ ve DİĞER KIYMETLERİN SATIŞINDAN ZARAR DOĞMASI HALİNDE ZARAR İNDİRİM KONUSU YAPILABİLİR Mİ?

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 5. maddesinin üçüncü fıkrasında "İştirak hisseleri alımıyla ilgili finansman giderleri hariç olmak üzere, kurumların kurumlar vergisinden istisna edilen kazançlarına ilişkin giderlerin veya istisna kapsamındaki faaliyetlerinden doğan zararlarının, istisna dışı kurum kazancından indirilmesi kabul edilemez" hükmü bulunmaktadır.

Yukarıda bulunan mevzuat hükmünden istisna kapsamında bir satış gerçekleşmesi ve zararlar sonuçlanması halinde bu zararın %75'inin kurumun istisna dışı diğer kazanç ve gelirlerden indirile-

meyeceği anlaşılmaktadır. Ancak konuya ilişkin gerek uygulamada gerekse idare tarafından verilen özelgelere birbirinden farklı görüşler bulunmaktadır.

4.1- İdare Tarafından Verilen Özelgeler

Konuya ilişkin Gelir İdaresi Başkanlığı ve İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından farklı tarihlerde verilen iki özelge bulunmaktadır. Bahsi geçen özelge özetleri aşağıdaki gibidir.

4.1.1- Gelir İdaresi Başkanlığı Tarafından Verilen Özelge

Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından verilen, 23.08.2007 tarihli özelgede taşınmaz ve iştirak hisseleri satışından elde edilen kazançlar kurumlar vergisinden istisna edilmiş ise de, söz konusu kıymetlerin satışından zarar doğması halinde istisna kapsamında bir kazançtan söz edilemeyeceği belirtilmiştir.

Öte yandan, taşınmazlar ve iştirak hissesi satış kazancı istisnası her durumda uygulanan mutlak bir istisna olmayıp, ancak mükelleflerin Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 5. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde belirtilen şartları gerçekleştirmeleri halinde yararlanma hakkına sahip oldukları bir istisna olduğunu vurgulamıştır.

Bu açıklamalar çerçevesinde, idare vermiş olduğu özelgede iştirak satışı sonucunda zarar meydana gelmesi halinde bu zararın kurum kazancından indirilemeyeceği görüşündedir.

4.1.2- İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Tarafından Verilen Özelge

İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından 09.06.2011 tarihinde verilen özelge de Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi uyarınca istisna kapsamında bulunan taşınmazın satışı durumunda taşınmaz satışından kazanç doğmaması halinde, bu satışa ilişkin zararların (giderlerin) %75'inin, kanunen kabul edilmeyen gider sayılarak, diğer faaliyetlerden doğan kazançlardan indirilmesi mümkün olmayacağını ancak istisna dışı tutulan %25'lik kısmının ise kurumlar vergisi matrahının tespitinde dikkate alınmasının mümkün olduğunu belirtmiştir.

5- SONUÇ

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 5/1-e bendinde yer alan hükümle iştirak hisseleri, kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan hakkı satışından doğan kazancın %75'i istisnaya konu edilmiştir. Satış kazancının istisna kapsamında olmayan %25'lik kısmı vergilendirilmektedir.

Yine, Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 5. maddesinin 3. fıkrasında belirtildiği üzere kurumlar vergisinden istisna edilen bu kazançlara ilişkin giderlerin ve bu istisnalardan kazanç yerine zarar doğması halinde bu zararın kurum kazancından indirilmemesi ve kurum kazancı hesaplanırken kanunen kabul edilmeyen gider olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

İştirak hissesi ve diğer kıymetlerin satışından kazanç yerine zarar oluşması halinde doğan zararın indirim konusu yapılmasıyla ilgili farklı görüşler bulunmakla beraber, Kanun metninden satıştan zarar doğması halinde zararın %25'lik kısmının indirim konusu yapılabileceği, %75'lik kısmının istisna dışı kurum kazancından indiremeyeceği anlaşılmaktadır.

Ancak 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 5/1-e maddesine ilişkin kanun gerekçesinde istisnânın amacı; kurumların bağlı değerlerinin ekonomik faaliyetlerde daha etkin şekilde kullanılmasına olanak sağlanması ve kurumların mali bünyelerinin güçlendirilmesi olarak açıklanmıştır. Satıştan kaynaklanan zararın %75'lik bölümünün kurum kazancından indirilememesi madde gerekçesiyle bağdaşmamaktadır.

Bu nedenle konuya ilişkin madde gerekçesine uygun, yeniden düzenleme yapılması gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu
- 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
- 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
- 1 Seri No'lu Kurumlar Vergisi Kanunu Genel Tebliği
- 23.08.2007 tarihli ve B.07.1.GİB.0.03.50./5014-353 – 074720 sayılı özelge
- 09/06/2011 tarih ve B.07.1.GİB.4.34.16.01-KVK 5-683 sayılı özelge